

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 26 juni 2007*

I mål C-305/05,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Cour d'arbitrage, numera Cour constitutionnelle (Belgien) genom beslut av den 13 juli 2005, som inkom till domstolen den 29 juli 2005, i målet

Ordre des barreaux francophones et germanophone,

Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles,

Ordre des barreaux flamands,

Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles

mot

Conseil des ministres,

* Rättegångsspråk: franska.

ytterligare deltagare i rättegången:

Conseil des barreaux de l'Union européenne,

Ordre des avocats du barreau de Liège,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann, C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, E. Juhász (referent) och J. Klučka samt domarna J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, A. Borg Barthet, M. Ilešič och J. Malenovský,

generaladvokat: M. Poiares Maduro,
justitiesekreterare: enhetschefen M.-A. Gaudissart,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 12 september 2006,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Ordre des barreaux francophones et germanophone och Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles, genom F. Tulkens och V. Ost, avocats,

- Ordre des barreaux flamands och Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles, genom M. Storme, avocat,

- Conseil des barreaux de l'Union européenne, genom M. Mahieu, avocat,

- Ordre des avocats du barreau de Liège, genom E. Lemmens, avocat,

- Belgiens regering, genom M. Wimmer, i egenskap av ombud, biträdd av L. Swartenbroux, avocat,

- Italiens regering, genom I.M. Braguglia, i egenskap av ombud, biträdd av P. Gentili, avvocato dello Stato,

- Cyperns regering, genom E. Rossidou-Papakyriakou och F. Komodromos, båda i egenskap av ombud,

- Österrikes regering, genom C. Pesendorfer, i egenskap av ombud,

- Slovakiens regering, genom R. Procházka, i egenskap av ombud,

- Europaparlamentet, genom A. Caiola och C. Castillo del Carpio, därefter genom A. Caiola och M. Dean samtliga i egenskap av ombud,

- Europeiska unionens råd, genom M. Sims och M.-M. Josephides, båda i egenskap av ombud,

- Europeiska gemenskapernas kommission, genom W. Bogensberger och R. Troosters, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 14 december 2006 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser giltigheten av artikel 2a.5 i rådets direktiv 91/308/EEG av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar (EGT L 166, s. 77; svensk specialutgåva, område 10, volym 1, s. 68), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/97/EG av den 4 december 2001 (EGT L 344, s. 76) (nedan kallat direktiv 91/308).

- 2 Begäran har framställts i mål avseende talan om ogiltigförklaring som *Ordre des barreaux francophones et germanophone*, *Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles*, *Ordre des barreaux flamands* och *Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles* väckt vid den hänskjutande domstolen, avseende vissa artiklar i lag av den 12 januari 2004 om ändring av lagen av den 11 januari 1993 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt, lagen av den 22 mars 1993 om kreditinstituts ställning och tillsynen över dessa och lagen av den 6 april 1995 om värdepappersföretags ställning och tillsynen över dessa, om finansiella mellanhänder och placeringsrådgivare (*loi du 12 janvier 2004, modifiant*

la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux, la loi du 22 mars 1993 relative au statut et au contrôle des établissements de crédit, et la loi du 6 avril 1995 relative au statut des entreprises d'investissements et à leur contrôle, aux intermédiaires financiers et conseillers en placements) (*Moniteur belge* av den 23 januari 2004, s. 4352) (nedan kallad lagen av den 12 januari 2004), genom vilken direktiv 2001/97 införlivades med den nationella rättsordningen.

Tillämpliga bestämmelser

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

- 3 I artikel 6, med rubriken "Rätt till en rättvis rättegång", i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallad Europakonventionen), föreskrivs följande:

- "1. Var och en skall, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig rättegång inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag. ...

2. Var och en som blivit anklagad för brott skall betraktas som oskyldig till dess hans skuld lagligen fastställts.

3. Var och en som blivit anklagad för brott har följande minimirättigheter:
- a) att utan dröjsmål, på ett språk som han förstår och i detalj, underrättas om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom,
 - b) att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar,
 - c) att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som han själv utsett eller att, när han saknar tillräckliga medel för att betala ett rättegångsbiträde, erhålla ett sådant utan kostnad, om rättvisans intresse så fordrar,
 - d) att förhöra eller låta förhöra vittnen som åberopas emot honom samt att själv få vittnen inkallade och förhörda under samma förhållanden som vittnen åberopade mot honom,
 - e) att utan kostnad bistås av tolk, om han inte förstår eller talar det språk som används i domstolen.

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

- 4 I tredje skälet i direktiv 91/308 anges följande:

”Tvättning av pengar har en tydlig inverkan på uppkomsten av organiserad brottslighet i allmänhet och narkotikahandel i synnerhet. Det finns en alltmer

ökande insikt om att kampen mot tvättning av pengar är ett av de mest verksamma sätten för att bekämpa denna typ av brottslighet, som utgör en särskild samhällsfara i medlemsstaterna.”

5 Skälen 1, 14–17 och 20 i direktiv 2001/97 har följande lydelse:

”1) Det är lämpligt att direktiv 91/308 ..., som är ett av de främsta internationella instrumenten i kampen mot penningtvätt, uppdateras i enlighet med kommissionens slutsatser och Europaparlamentets och medlemsstaternas önsningar. [Direktiv 91/308] bör inte endast återspegla bästa internationella praxis på detta område, utan det skall även fortsättningsvis upprätthålla en hög nivå på skyddet av den finansiella sektorn och andra sårbara verksamheter mot de skadliga effekterna av vinning av brott.

...

14) Det finns en tendens att de som ägnar sig åt penningtvätt i ökad utsträckning använder företag utanför den finansiella sektorn. Detta bekräftas av FATF:s [Finansiella aktionsgruppens] arbete beträffande olika metoder och typologier för penningtvätt.

15) De förpliktelser som åläggs genom [direktiv 91/308] avseende identifikation av kunder, bevarande av handlingar och rapportering av misstänkta transaktioner bör utvidgas till att omfatta ett begränsat antal verksamheter och yrken som har visat sig vara sårbara för penningtvätt.

- 16) Notarier och oberoende jurister, så som dessa definieras av medlemsstaterna, bör omfattas av bestämmelserna i [direktiv 91/308] när de deltar i finansiella transaktioner eller företagstransaktioner, inbegripet skatterådgivning, där risken är som störst för att dessa juristers tjänster missbrukas i syfte att tvätta pengar som utgör vinning från brottslig verksamhet.

- 17) När rättsligt erkända och kontrollerade oberoende yrkesutövare som tillhandahåller juridisk rådgivning, t.ex. advokater, bedömer en klients rättsliga ställning eller företräder en klient i ett rättsligt förfarande, skulle det i enlighet med [direktiv 91/308] emellertid vara olämpligt att beträffande denna verksamhet förpliktiga dessa jurister att rapportera om misstankar om penningtvätt. Undantag måste göras från kravet att rapportera om information som erhållits antingen före, under eller efter det rättsliga förfarandet, eller medan de bedömer en klients rättsliga ställning. Juridisk rådgivning omfattas således fortfarande av kravet på tystnadsplikt, såvida inte den juridiske rådgivaren medverkar i verksamhet som rör penningtvätt, den juridiska rådgivningen ges i penningtvättsyfte eller juristen känner till eller har skäl att tro att klienten begär juridisk rådgivning i penningtvättsyfte.

...

- 20) För att ta vederbörlig hänsyn till den tystnadsplikt som notarier och oberoende jurister är skyldiga sina klienter, bör medlemsstaterna när det gäller dessa yrkesgrupper ha rätt att utse advokatsamfundet eller någon annan självreglerande organisation för oberoende yrkesutövare till det organ till vilket de kan rapportera om möjliga fall av penningtvätt. Bestämmelserna om behandlingen av sådana rapporter och deras eventuella vidarebefordran till de myndigheter

som har att bekämpa penningtvätt' och i allmänhet om lämpliga former av samarbete mellan advokatsamfund eller yrkesorganisationer och dessa myndigheter skall fastställas av medlemsstaterna.”

- 6 Enligt artikel 2a.5 i direktiv 91/308 omfattas följande personer av de skyldigheter som anges i detta direktiv:

”5. Notarier och andra oberoende jurister när de deltar

a) antingen genom att hjälpa till vid planering eller genomförande av transaktioner för klientens räkning vid

i) köp och försäljning av fastigheter eller företag,

ii) förvaltning av klientens pengar, värdepapper eller andra tillgångar,

iii) öppnande eller förvaltning av bank-, spar- eller värdepapperskonton,

iv) organisering av nödvändigt kapital för bildande, drift eller ledning av företag,

v) bildande, drivande eller ledande av trustar, bolag eller liknande strukturer,

b) eller genom att handla i en klients namn och för dennes räkning vid finansiella transaktioner eller transaktioner med fast egendom.”

7 I artikel 6 i direktiv 91/308 föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna skall se till att de institut och personer som omfattas av detta direktiv samt deras styrelseledamöter och anställda samarbetar fullt ut med de myndigheter som har ansvar för att bekämpa penningtvätt

a) genom att självmant lämna dessa myndigheter uppgifter om alla förhållanden som kan tyda på penningtvätt,

b) genom att på begäran av dessa myndigheter förse dem med alla uppgifter som behövs, i enlighet med förfaranden som fastställs i tillämplig lagstiftning.

2. De uppgifter som avses i punkt 1 skall lämnas vidare till de myndigheter som har ansvar för att bekämpa penningtvätt i den medlemsstat inom vars territorium det uppgiftslämnande institutet är beläget eller den uppgiftslämnande personen hör hemma. Uppgifterna skall normalt lämnas vidare av den person eller de personer som instituten eller personerna utsett i enlighet med förfarandet i artikel 11.1 a.

3. När det gäller de notaries och oberoende jurister som avses i artikel 2a.5 får medlemsstaterna utse ett lämpligt självreglerande yrkesorgan till den myndighet till vilken de uppgifter som avses i punkt 1 a skall lämnas, och i sådana fall skall medlemsstaterna fastställa lämpliga former för samarbete mellan detta organ och de myndigheter som har ansvar för att bekämpa penningtvätt.

Medlemsstaterna behöver inte tillämpa de krav som anges i punkt 1 på notaries, oberoende jurister, revisorer och skatterådgivare när det gäller sådan information som de har erhållit av någon av sina klienter eller som avser några av dessa klienter medan de bedömer klientens rättsliga situation eller då de försvarar eller företräder klienten i eller i fråga om ett rättsligt förfarande, inklusive rådgivning beträffande inledande eller undvikande av ett rättsligt förfarande, oberoende av om denna information har erhållits före, under eller efter ett sådant förfarande.”

Den nationella lagstiftningen

8. Genom artikel 4 i lagen av den 12 januari 2004 infördes i lagen av den 11 januari 1993 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism (*Moniteur belge* av den 9 februari 1993, s. 2828) (nedan kallad lagen av den 11 januari 1993) en artikel 2ter med följande lydelse:

”I den utsträckning detta uttryckligen stadgas, är bestämmelserna i denna lag även tillämpliga på advokater

1. när de hjälper till vid planering eller genomförande av transaktioner för klientens räkning vid

- a) köp eller försäljning av fastigheter eller företag,
- b) förvaltning av klientens pengar, värdepapper eller andra tillgångar,
- c) öppnande eller förvaltning av bank-, spar- eller värdepapperskonton,
- d) organisering av nödvändigt kapital för bildande, drift eller ledning av företag, och
- e) bildande, drivande eller ledande av trustar, bolag eller liknande strukturer,

2. eller när de handlar i en klients namn och för dennes räkning vid finansiella transaktioner eller transaktioner med fast egendom.”

9. Genom artikel 25 i lagen av den 12 januari 2004 infördes en punkt 3 i artikel 14bis i lagen av den 11 januari 1993, vari stadgas följande:

”Sådana personer som avses i artikel 2ter som vid utövandet av de verksamheter som räknas upp i denna artikel upptäcker omständigheter som de vet eller misstänker har koppling till penningtvätt eller finansiering av terrorism är skyldiga att omedelbart underrätta advokatsamfundets ordförande om detta.

De personer som avses i artikel 2ter skall dock inte lämna dessa uppgifter vidare om de har erhållit dem av någon av sina klienter eller om de avser information om en klient som de har erhållit medan de bedömer klientens rättsliga situation eller då de försvarar eller företräder klienten i eller i fråga om ett rättsligt förfarande, inklusive rådgivning beträffande inledande eller undvikande av ett rättsligt förfarande, oberoende av om denna information har erhållits före, under eller efter ett sådant förfarande.

Advokatsamfundets ordförande skall säkerställa att villkoren i artikel 2ter och i föregående stycke är uppfyllda. Om dessa villkor är uppfyllda skall han omedelbart lämna vidare uppgifterna till den enhet som behandlar ekonomisk information (Cellule de traitement des informations financières).”

- 10 Genom artikel 27 i lagen av den 12 januari 2004 ersattes artikel 15.1 i lagen av den 11 januari 1993 med följande:

”1. När den enhet som behandlar ekonomisk information mottar en sådan uppgift som avses i artikel 11.2 kan enheten eller en av dess ledamöter eller en anställd vid enheten som har förordnats att utföra denna uppgift av den ämbetsman som leder enheten eller dennes ställföreträdare, inom en frist som de fastställer, begära att de kompletterande uppgifter som de finner användbara för att enheten skall kunna fullfölja sitt uppdrag skall lämnas av

1. samtliga de organisationer och personer som avses i artiklarna 2, 2bis och 2ter liksom av advokatsamfundets ordförande enligt artikel 14bis.3,

...

De personer som avses i artikel 2ter samt advokatsamfundets ordförande, enligt artikel 14bis.3, får inte lämna dessa uppgifter vidare ifall sådana personer som avses i artikel 2ter har erhållit uppgifterna i fråga av en klient eller om de avser information om en klient som de har erhållit medan de bedömer klientens rättsliga situation eller då de försvarar eller företräder klienten i eller i fråga om ett rättsligt förfarande, inklusive rådgivning beträffande inledande eller undvikande av ett rättsligt förfarande, oberoende av om denna information har erhållits före, under eller efter ett sådant förfarande.

...”

Twisten i målet vid den nationella domstolen och giltighetsfrågorna

- 11 Ordre des barreaux francophones et germanophone och Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles respektive Ordre des barreaux flamands och Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles väckte den 22 juli 2004, genom två ansökningar, talan vid den hänskjutande domstolen om ogiltigförklaring av artiklarna 4, 5, 7, 25, 27, 30 och 31 i lagen av den 12 januari 2004. Conseil des barreaux de l'Union européenne och Ordre des avocats du barreau de Liège intervenerade i målet vid nämnda domstol.

- 12 Sökandena anförde vid den hänskjutande domstolen särskilt att artiklarna 4, 25 och 27 i lagen av den 12 januari 2004 — i den mån de medför att även advokater omfattas av skyldigheten att informera behöriga myndigheter, om de upptäcker omständigheter som de vet eller misstänker har koppling till penningtvätt, och att lämna dessa myndigheter de kompletterande uppgifter som myndigheterna finner användbara — ooberättigat har undergrävt principerna om advokaters tystnadsplikt och oberoende, principer som är en väsentlig del av varje enskilds grundläggande rätt till en rättvis rättegång och till försvar. Nämnda artiklar strider således mot artiklarna 10 och 11 i den belgiska grundlagen jämförda med artikel 6 i

Europakonventionen, mot de allmänna rättsprinciperna om rätten till försvar, mot artikel 6.2 EU och mot artiklarna 47 och 48 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, proklamerad i Nice den 7 december 2000 (EGT C 364, s. 1).

- 13 Sökandena och Conseil des barreaux de l'Union européenne hävdade vidare att det därvid inte gör någon skillnad att den belgiska lagstiftaren begränsade advokaters skyldighet att lämna uppgifter och att samarbeta när den införlivade bestämmelserna i direktiv 91/308. Ordre des barreaux francophones et germanophone och Ordre français des avocats du barreau de Bruxelles anser att den distinktion som görs i dessa bestämmelser mellan sådana aktiviteter som hör till kärnan i en advokats verksamhet och sådana som är mer perifera är rättsligt ohållbar och leder till en situation med betydande rättsosäkerhet. Ordre des barreaux flamands och Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles underströk att skyldigheten att anmäla och rikta misstankar mot klienter är mer än bara ett åsidosättande av tystnadsplikten — den tillintetgör förtroenderelationen mellan klienten och advokaten.
- 14 Conseil des barreaux de l'Union européenne gjorde för sin del gällande att lagen av den 11 januari 1993, i dess lydelse enligt lagen av den 12 januari 2004, inte gör det möjligt att upprätthålla advokatens traditionella yrkesverksamhet i sin helhet. Conseil anförde att advokatyrkets särdrag, särskilt oberoendet och tystnadsplikten, bidrar till allmänhetens förtroende för denna yrkeskår och att detta förtroende inte bara är knutet till vissa specifika uppgifter som advokaten utför.
- 15 Den hänskjutande domstolen har påpekat att talan om ogiltigförklaring väcktes mot lagen av den 12 januari 2004, som syftade till att införliva bestämmelserna i direktiv 2001/97 med den belgiska rättsordningen. Den har därför funnit att innan den kan pröva huruvida denna lag är förenlig med den belgiska grundlagen måste frågan om giltigheten av direktivet, vilket ligger till grund för nämnda lag, besvaras, med tanke på att gemenskapslagstiftaren i likhet med den belgiska lagstiftaren är skyldig att beakta rätten till försvar och rätten till en rättvis rättegång.

- 16 Cour d'arbitrage har mot denna bakgrund beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Strider artikel 1.2 i ... direktiv 2001/97 ... mot rätten till en rättvis rättegång, såsom denna garanteras genom artikel 6 i [Europakonventionen], och därmed mot artikel 6.2 [EU], av det skälet att direktiv 91/308/EEG — som syftar till att ålägga de institut och personer som omfattas av direktivet en skyldighet att lämna uppgifter om alla förhållanden som kan tyda på penningtvätt till de myndigheter som har ansvar för att bekämpa penningtvätt (artikel 6 i direktiv 91/308/EEG, i dess lydelse enligt artikel 1.5 i direktiv 2001/97/EG) — till följd av den nya artikel 2a.5 som har införts i direktiv 91/308/EEG genom artikel 1.2 i direktiv 2001/97 nu även omfattar oberoende jurister, utan undantag för advokater?”

Bedömning av giltighetsfrågan

- 17 Även om sökandena och intervenienterna i förfarandet vid den nationella domstolen tog upp frågan om giltigheten av den nationella lagstiftning varigenom direktiv 91/308 har införlivats i förhållande till flera normer av högre valör, har den nationella domstolen i sin fråga endast funnit det nödvändigt att begära att EG-domstolen prövar direktivets giltighet med hänsyn till rätten till en rättvis rättegång såsom denna garanteras genom artikel 6 i Europakonventionen och artikel 6.2 EU.
- 18 Enligt fast rättspraxis grundar sig förfarandet enligt artikel 234 EG på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och EG-domstolen. Det ankommer uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken tvisten anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är

nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till domstolen (se dom av den 4 december 2003 i mål C-448/01, EVN och Wienstrom, REG 2003, s. I-14527, punkt 74, och av den 12 april 2005 i mål C-145/03, Keller, REG 2005, s. I-2529, punkt 33).

- 19 Mot denna bakgrund finns det inte anledning att även pröva giltigheten av direktiv 91/308 med avseende på de grundläggande rättigheter som den hänskjutande domstolen inte har tagit upp, bland annat rätten till skydd för privatliv enligt artikel 8 i Europakonventionen.
- 20 I artikel 6.1 i direktiv 91/308 föreskrivs att de personer som omfattas av direktivet skall samarbeta fullt ut med de myndigheter som har ansvar för att bekämpa penningtvätt, genom att självmant lämna dessa myndigheter uppgifter om alla förhållanden som kan tyda på penningtvätt och genom att på begäran av dessa myndigheter förse dem med alla uppgifter som behövs, i enlighet med förfaranden som fastställs i tillämplig lagstiftning.
- 21 Vad gäller advokater begränsas tillämpningen av denna skyldighet att lämna uppgifter och att samarbeta på två sätt i direktiv 91/308.
- 22 För det första omfattas advokater enligt artikel 2a.5 i direktiv 91/308 endast av skyldigheterna enligt detta direktiv, särskilt skyldigheten att lämna uppgifter och att samarbeta enligt artikel 6.1, i den mån de deltar i vissa typer av transaktioner, vilka anges uttömmande i artikel 2a.5, och på ett sätt som anges i sistnämnda bestämmelse.
- 23 För det andra framgår det av artikel 6.3 andra stycket i direktiv 91/308 att medlemsstaterna inte behöver tillämpa kraven på att lämna uppgifter och att

samarbeta på advokater, när det gäller sådan information som de har erhållit av någon av sina klienter eller som avser några av dessa klienter medan de bedömer klientens rättsliga situation eller då de försvarar eller företräder klienten i eller i fråga om ett rättsligt förfarande, inklusive rådgivning beträffande inledande eller undvikande av ett rättsligt förfarande, oberoende av om denna information har erhållits före, under eller efter ett sådant förfarande.

24 Betydelsen av detta undantag understryks genom skäl 17 i direktiv 2001/97, vari anges att det skulle vara olämpligt att genom direktiv 91/308 förpliktiga rättsligt erkända och kontrollerade oberoende yrkesutövare som tillhandahåller juridisk rådgivning, till exempel advokater, att rapportera om misstankar om penningtvätt när dessa bedömer en klients rättsliga ställning eller företräder en klient i ett rättsligt förfarande. Enligt skäl 17 måste vidare undantag göras från kravet att rapportera om information som dessa erhållit antingen före, under eller efter det rättsliga förfarandet, eller medan de bedömer en klients rättsliga ställning. Slutligen understryks det i samma skäl att det följer av ett sådant undantag att juridisk rådgivning fortfarande omfattas av kravet på tystnadsplikt, såvida inte advokaten själv medverkar i verksamhet som rör penningtvätt, den juridiska rådgivningen ges i penningtvättssyfte eller advokaten känner till eller har skäl att tro att klienten begär juridisk rådgivning i penningtvättssyfte.

25 I detta fall framgår det av artiklarna 25 och 27 i lagen av den 12 januari 2004 att den belgiska lagstiftaren, beträffande advokater, infört undantag i nämnda lag för sådan information som erhållits under sådana omständigheter som avses i artikel 6.3 andra stycket i direktiv 91/308.

26 Mot denna bakgrund skall domstolen pröva huruvida skyldigheten för en advokat som handlar inom ramen för sin yrkesverksamhet att samarbeta med de myndigheter som har ansvar för att bekämpa penningtvätt i den mening som avses i artikel 6.1 i direktiv 91/308, och självmant lämna dessa myndigheter uppgifter om

alla förhållanden som kan tyda på penningtvätt, med hänsyn till de inskränkningar i denna skyldighet som görs i artiklarna 2a.5 och 6.3 i direktivet, strider mot rätten till en rättvis rättegång såsom denna garanteras genom artikel 6 i Europakonventionen och artikel 6.2 EU.

- 27 Domstolen konstaterar först att artikel 6.3 andra stycket i direktiv 91/308 kan tolkas på flera sätt. Den exakta omfattningen av advokaters skyldighet att lämna uppgifter och att samarbeta är alltså inte helt otvetydig.
- 28 Det framgår av fast rättspraxis att när en bestämmelse i gemenskapens sekundärrätt kan tolkas på flera sätt, skall den tolkning som leder till att bestämmelsen är förenlig med EG-fördraget ges företräde framför den tolkning som leder till att den måste anses vara oförenlig med detta fördrag (se dom av den 13 december 1983 i mål 218/82, kommissionen mot rådet, REG 1983, s. 4063, punkt 15, och av den 29 juni 1995 i mål C-135/93, Spanien mot kommissionen, REG 1995, s. I-1651, punkt 37). Det ankommer nämligen på medlemsstaterna att inte bara tolka sin nationella rätt på ett sätt som står i överensstämmelse med gemenskapsrätten utan även att se till att de inte grundar sig på en tolkning av en sekundärrättslig bestämmelse som skulle stå i strid med de grundläggande rättigheter som skyddas genom gemenskapens rättsordning eller med andra allmänna gemenskapsrättsliga principer (dom av den 6 november 2003 i mål C-101/01, Lindqvist, REG 2003, s. I-12971, punkt 87).
- 29 Det skall även erinras om att de grundläggande rättigheterna utgör en integrerad del av de allmänna rättsprinciper som domstolen skall säkerställa efterlevnaden av. Domstolen utgår därvid från medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner samt från den vägledning som ges i de folkrättsliga dokument angående skydd för de mänskliga rättigheterna som medlemsstaterna varit med om att utarbeta eller har tillträtt. I detta avseende är Europakonventionen av särskild betydelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 november 1969 i mål 29/69, Stauder, REG 1969, s. 419, punkt 7, svensk specialutgåva, volym 1, s. 421, av den 6 mars 2001 i mål C-274/99 P, Connolly mot kommissionen, REG 2001, s. I-1611, punkt 37, och av den 14 december 2006 i mål C-283/05, ASML, REG 2006, s. I-12041, punkt 26). Rätten till en rättvis rättegång, såsom denna följer av bland

annat artikel 6 i Europakonventionen, utgör således en grundläggande rättighet som Europeiska unionen skall respektera som en allmän princip enligt artikel 6.2 EU.

30 Enligt artikel 6 i Europakonventionen skall var och en, vid prövningen av civila rättigheter och skyldigheter eller i ett brottmålsförfarande, vara berättigad till en rättvis rättegång.

31 Enligt rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna består begreppet rättvis rättegång i artikel 6 i Europakonventionen av flera delar, bland annat rätten till försvar, principen om jämlikhet i medel, rätten till domstolsprövning och rätten till en advokat i både tvistemål och brottmål (se Europadomstolens dom av den 21 februari 1975 i mål Golder mot Förenade kungariket, serie A nr 18, §§ 26–40, av den 28 juni 1984 i mål Campbell och Fell mot Förenade kungariket, serie A nr 80, §§ 97–99, 105–107 och 111–113, och av den 30 oktober 1991 i mål Borgers mot Belgien, serie A nr 214-B, § 24).

32 Om en advokat var skyldig, inom ramen för ett rättsligt förfarande eller förberedelserna inför ett sådant, att samarbeta med de offentliga myndigheterna genom att lämna över information till dem som advokaten erhållit vid juridisk rådgivning i samband med ett sådant förfarande, skulle vederbörande inte kunna utföra sitt uppdrag som rådgivare, försvarare och ombud för sin klient på ett adekvat sätt. Det skulle medföra att klienten nekades sina rättigheter enligt artikel 6 i Europakonventionen.

33 Vad gäller direktiv 91/308 framgår det, såsom domstolen erinrat om i punkt 22 ovan i förevarande dom, av artikel 2a.5 i direktivet att advokater endast omfattas av skyldigheten att lämna uppgifter och att samarbeta i den mån de för klientens räkning hjälper till vid planering eller genomförande av vissa typer av transaktioner som huvudsakligen är av finansiell karaktär eller avser fast egendom och som anges i

artikel 2a.5 a, eller när de handlar i en klients namn och för dennes räkning vid finansiella transaktioner eller transaktioner med fast egendom. I allmänhet är sådana uppdrag av den arten att de saknar koppling till ett rättsligt förfarande, och de faller följaktligen utanför tillämpningsområdet för rätten till en rättvis rättegång.

34 Så snart en advokat som hjälpt till vid en sådan transaktion som avses i artikel 2a.5 i direktiv 91/308 anlitas för att försvara eller företräda klienten i ett rättsligt förfarande eller för rådgivning beträffande inledande eller undvikande av ett rättsligt förfarande, är denne enligt artikel 6.3 andra stycket i direktivet undantagen från skyldigheterna enligt artikel 6.1, och i det avseendet saknar det betydelse om informationen har erhållits före, under eller efter detta förfarande. Ett sådant undantag säkerställer klientens rätt till en rättvis rättegång.

35 Eftersom kraven som följer av rätten till en rättvis rättegång per definition förutsätter en koppling till ett rättsligt förfarande, och med hänsyn till att artikel 6.3 andra stycket i direktiv 91/308 innehåller ett undantag för advokater från skyldigheten att lämna uppgifter och att samarbeta enligt artikel 6.1 i direktivet när deras verksamhet har en sådan koppling, upprätthålls dessa krav.

36 Det skall däremot medges att de krav som är kopplade till rätten till en rättvis rättegång inte är något hinder mot att advokater, när de agerar inom den väldefinierade ram som utgörs av de verksamheter som anges i artikel 2a.5 i direktiv 91/308, men i ett sammanhang som inte omfattas av artikel 6.3 andra stycket i samma direktiv, är underkastade skyldigheten att lämna uppgifter och att samarbeta enligt artikel 6.1 i direktivet, eftersom dessa skyldigheter är som motiverade, såsom bland annat betonas i tredje skälet i direktiv 91/308, av nödvändigheten av att effektivt bekämpa penningtvätt, ett fenomen som har en tydlig inverkan på uppkomsten av organiserad brottslighet, vilket utgör en särskild samhällsfara i medlemsstaterna.

- 37 Av vad som anförts följer att den skyldighet att lämna uppgifter och att samarbeta med de myndigheter som har ansvar för att bekämpa penningtvätt som föreskrivs i artikel 6.1 i direktiv 91/308, och som enligt artikel 2a.5 i detta direktiv gäller för advokater inte, med hänsyn till artikel 6.3 andra stycket i direktivet, strider mot rätten till en rättvis rättegång, såsom denna garanteras genom artikel 6 i Europakonventionen och artikel 6.2 EU.

Rättegångskostnader

- 38 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

Den skyldighet att lämna uppgifter och att samarbeta med de myndigheter som har ansvar för att bekämpa penningtvätt som föreskrivs i artikel 6.1 i rådets direktiv 91/308/EEG av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/97/EG av den 4 december 2001, och som enligt artikel 2a.5 i detta direktiv gäller för advokater, strider, med hänsyn till artikel 6.3 andra stycket i direktivet, inte mot rätten till en rättvis rättegång, såsom denna garanteras genom artikel 6 i Europakonventionen och artikel 6.2 EU.

Underskrifter